

همکاری میان آرشیو، کتابخانه و موزه

اطلاعات را می‌توان به شکلهای گوناگون در نظر گرفت. رسانه‌ها یا محملهای اطلاعاتی، اشکال متفاوتی دارند؛ سند، کتاب و یا شیئی موزه‌ای از جمله این محملهاست که هریک به نوبه خود «اطلاعی» در ذهن کاربر متبادر می‌کند. باکلند،^۱ در کتاب اطلاعات و نظامهای اطلاع‌رسانی،^۲ معتقد است که فرد به هنگام دیدار از موزه و دیدن یک شیئی موزه‌ای، «مطلع» می‌شود؛ همان‌گونه که او با مراجعه به آرشیو و خواندن یک سند و یا مراجعه به کتابخانه و مطالعه یک کتاب «مطلع» می‌شود. او، معتقد است اگر چنین زیربنای فکری‌ای را بپذیریم، پس خواهیم توانست نظامهای اطلاع‌رسانی و فرایندهای حاکم بر آن را به گونه‌ای طراحی کنیم که دسترسی به اطلاعات موجود در هر سه نهاد را به صورت یکپارچه فراهم کند.

گرچه شلنبرگ بیش از نیم قرن پیش در کتاب ارزشمند و کلاسیک خود تحت عنوان «آرشیو نوین»،^۳ به تفاوت‌های کتابخانه و آرشیو اشاره کرده، اما او بر این باور است که سروکار کتابداران و آرشیویست‌ها، با «منابع اطلاعاتی» متفاوت است. البته نباید وجوه افتراق و اصول و مبانی نظری متفاوت این سه نهاد را نادیده گرفت. اما در عصر حاضر که اهمیت دسترسی به اطلاعات بیش از حفاظت از اطلاعات است، می‌باید بیش‌تر به دنبال وجوه اشتراک گشت تا وجوه افتراق! حتی عده‌ای که به دنبال وجوه اشتراک در حوزه حفاظت و نگهداری هستند، از سه نهاد کتابخانه، آرشیو و موزه، به عنوان نهادهای میراث فرهنگی^۴ یاد می‌کنند که مأموریت اصلی آنها، حفظ میراث فرهنگی جامعه است. آنها معتقدند که کتابخانه‌ها، موزه‌ها و آرشیوها، می‌توانند تجارب خود را در زمینه حفظ و نگهداری مجموعه‌های خود به اشتراک بگذارند. بویژه در عصر حاضر، این نهادها می‌توانند در حوزه ناشناخته حفاظت دیجیتال همکاری کنند و با همفکری و به اشتراک گذاشتن تجارب خود، زودتر به نتایج مطلوب برسند.

برمن،^۵ از جمله کسانی است که معتقد است عصر جدید دیجیتال، عصر همکاری میان آرشیوها، کتابخانه‌ها و موزه‌هاست. او، در دو دهه گذشته با انتشار نشریه «داده‌ورزی آرشیو و موزه»^۶ و انتشار دهها کتاب و مقاله و انجام طرحهای تحقیقاتی گوناگون، تلاش کرده همکاری میان این سه نهاد را ارتقا بخشد. او معتقد است که فناوری اطلاعات، فرصت خوبی برای مدیریت بهتر و انتقال اطلاعات موجود در این نهادها - که پاسدار منابع فرهنگی^۷ هستند - پدید آورده است.

بنابراین، اگر قبول کنیم که سروکار هر سه نهاد یاد شده با اطلاعات است و تلاش جهانی به سوی توسعه زیرساختهای لازم برای دسترسی سریع‌تر به اطلاعات مرتبط و مفید معطوف شده، آن‌گاه می‌توانیم با نظر ویلسون،^۸ رئیس کتابخانه و آرشیو ملی کانادا، در چهلمین نشست تخصصی شورای جهانی آرشیو (سیترا) (۲۰۰۷)،^۹ همعقیده باشیم که این سه نهاد را نهادهای دانش^{۱۰} می‌نامد. به طور کلی، آرشیویست‌های بیش از ۷۰ کشور جهان، در سیترا ۲۰۰۷ گرد هم آمدند تا علاوه بر بررسی مبانی نظری مشترک کتابداری، آرشیو و موزه‌داری، تجارب خود را در زمینه

همکاری میان آرشیوها، کتابخانه‌ها و موزه‌ها به اشتراک بگذارند. البته عرصه‌های همکاری میان آرشیوها، کتابخانه‌ها و موزه‌ها از دیرباز وجود داشته، اما شاید سال ۲۰۰۷ را بتوان نقطه عطفی در زمینه طرح این موضوع دانست. در همین سال، کتابخانه ملی لتونی، همایشی تحت عنوان «سهیم‌سازی اطلاعات و منابع: همکاری موزه‌ها، آرشیوها و کتابخانه‌ها در حوزه استانداردسازی»^{۱۱} برگزار کرد. از جمله مباحث این همایش یکروزه، استانداردسازی در حوزه فراداده‌ها، حفاظت و نگهداری و دیجیتال‌سازی منابع بود.

شاید بتوان همایش کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه الزهرا (س)، که در روزهای ۱۹ و ۲۰ اردیبهشت ۱۳۸۶ با عنوان «آرشیو، کتابخانه و موزه: وجوه اشتراک و افتراق» برگزار شد، را نخستین همایش داخل کشور در موضوع یاد شده نامید، که خوشبختانه با استقبال چشمگیری روبرو شد و نویسندگان مقالات، از زوایای مختلف، به وجوه اشتراک و افتراق سه حوزه آرشیو، کتابخانه و موزه و زمینه‌های همکاری میان این سه حوزه پرداختند.

باشد که با ادامه این مسیر شناخت ژرف‌تری از زمینه‌های مشترک همکاری میان این سه نهاد فراهم شود. شکی نیست که با شناخت بهتر از بستر همکاری و همدلی و همفکری میان آرشیویست‌ها، کتابداران و موزه‌داران، دسترسی مناسب و سریع به اطلاعات مرتبط، مفید و مورد نیاز موجود در این نهادهای دانش و فرهنگ کشور، بیش از پیش فراهم خواهد شد؛ به امید آن روز!

سعید رضائی شریف‌آبادی

پی‌نوشتها

1-Buckland, Michael Keeble.

2-Buckland, M. K. (1991). Information and Information systems. New York: Praeger.

3- Schellenberg, T. R. Modern Archives: Principles and Techniques. SAA Archival Classics Series (2003; University of Chicago, 1956).

4- Cultural heritage institutions.

5- Bearman, David.

6- Archives & Museum Informatics <<http://www.archimuse.com/index.html>>

7- Cultural resources.

8- Wilson, Ian E.

9- The 40th CITRA, Quebec City (Canada), 2007

<<http://www.ica.org/en/2007/11/22/citra-2007-quebec>>

10- Knowledge institutions.

11- Sharing information and resources: cooperation of museums, archives and libraries in the field of standardization (April 20, 2007).